

שמעתא למיקתא

גליון נד- פ' שמיני - פרה ה'תשע"א / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' המוכר ביתו לעכו"ם שלא להתחייב בבדיקת חמץ האם עובר על "לא תחנם"

א. לאו דלא תחנם. ב. שכירות. ג. מכירה לזמן. ד. גוי שאינו עניי. ה. מכירה לטובת הישראל.

א. לאו דלא תחנם

איתא בע"ז (י"ט): דאין מוכרין להם במחור בקרקע, מנהני מילי אמר רבי יוסי בר חנינא אמר קרא (דברים ז) לא תחנם לא תתן להם חניה בקרקע. ומנו לאו זה הרמב"ם (לאו ז, ה) החינוך (מצוה תכו), הסמ"ג (לאו מח) והסמ"ק (מצוה קלה). ועיי בגליון ג'ד לענין איסור לא תחנם במכר ע"מ להחזיר וכשעושה לטובת הישראל. וכן פסק הרמב"ם (עיי פ"י הל' ג-ד) אין מוכרין לעכו"ם בתים וחדות בארץ ישראל ומפני מה אין מוכרין להן שנתאמר "לא תחנם" שאם לא יהיה להם קרקע, ישיבתן ישיבת עראי היא, ע"כ. וכן הוא בטש"ע (יו"ד סי' קנא סעי' ז).

ב. שכירות

ועיי במשנה בע"ז (כ): שאמרו דאין משכירין להם בתים בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ובסוריא משכירין להם בתים אבל לא שדות ובחור"ל מוכרין להם בתים ומשכירין שדות דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר בארץ ישראל משכירין להם בתים אבל לא שדות ובסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות ובחור"ל לארץ מוכרין אלו ואלו, ע"כ. וכדעת ר"י פסק הרמב"ם (עיי פ"י הל' א). וכן נקט השו"ע (יו"ד סי' קנא סעי' ח). ויש לעיין במוכר ביתו בארץ ישראל כדי להפטר מבדיקת חמץ, וכן במוכר חמצו אגב קרקע בארץ ישראל, האם יש בזה משום לאו הנ"ל.

ג. מכירה לזמן

ולכאורה יש לומר דכיון שהמכירה היא לזמן בלבד ליכא משום לאו זה, וכמו שהעלה הכתב סופר (או"ח סי' סא ד"ה וזאת תורה) בענין לא לתת להם מתנת חנם הנלמד מאותו פסוק דבכח"ג לא אסרה התורה. וכ"כ הפתח הדביר (מובא בשדי"ח ח"ד מעי' הלמ"ד כלל ז' צ"ה דע). והמור וקציעה (ססי רמז) כתב שלחקנות לגוי ע"מ להחזיר אין בו "כל כך" איסור כמו במתנת חנים חלוטה.

אלא שבאמת אין לנו ראייה מזה להתיר איסור חנייה בקרקע בכח"ג, שהרי יש חילוק בין מתנה על מנת להחזיר דיש לומר שאין בה משום "נתינת חן" שהרי סוף סוף חוזרת היא, אבל הכא הרי עכו"ם חונה על הקרקע, ואיכא משום 'לימוד מכפירתם ומשום התמדת ישיבתם' כלשון הרמב"ם (לאו נא).

ובאמת כבר מסתפק בזה המנ"ח (מצוה תכו אות ד) ולא פשט ספקו. ועיין בהר צבי (יו"ד סי' קנב ד"ה ולפי"ז אמרת) שכתב שכל שורש האיסור דלא תחנם לא בקנין תלוי אלא בגורם לו חניה בארץ, ולכן במכירה שלא תביארה לידי ישיבת קבע אין זה בכלל לא תחנם.

מיהו המהר"ם שיק (מצוה תכו) כתב באופן פשוט שאפי' ארעי אסור. וכן מוכח מדברי המשיב דבר (להצביע סי' נו ד"ה ראיה לא). וכ"כ החזו"א (שביעית סי' כד ס"ק ז) שמכירה לזמן כמכירה דמי ואסור בארץ ישראל מן התורה דכל שקנה קרקע הרי עובד ע"ז חונה על קרקע הארץ. וכן דעת השבט הלוי (ח"ט סי' קסט) וכן נראה דעת המנח"י (ח"ו סי' קכח מ"ה דודאק) להחמיר. ועיי בתשובות והנהגות (ח"ד סי' ש).

ד. גוי שאינו עניי

אלא דאכתי יש לדון להתירא בנידון דידן, באופן שמוכרים לגוי שאינו עובד עבודה זרה, דכבר כתב הרשב"א (ח"א סי' ח מובא בנשמת כל חי סי' נד) בענין איסור מתנת חנם שהוא דוקא בעובדי עבודה זרה. וכן נר' דעת החינוך (סי' תכו), המאירי (עיי ב-ג), הרמב"ם (לאו ז) והסמ"ק (מצוה קלה). וכ"כ בטור (ח"ו סי' רמט מובא בפרישה יו"ד סי' קיו אות א).

אולם כבר כתב הב"י (שם) שאסור לתת מתנת חנם לכל גוי אפילו אינו עובד עבודה זרה. וכן פסק בשו"ע (שם סעי' ג). וכ"כ הסמ"ע (שם ס"ק ב) והשו"י (יו"ד שם ס"ק יח), וכן דעת המהר"ם שיק (שם).

אבל הדריכ תשובה (סי' קנא ס"ק כב) הביא בשם המזבח אדמה (ב) דדוקא באיסור דלא תחנם שלא ליתן להם מתנת חנם הוא דשייך גם בגוי שאינו עובד עבודה זרה משא"כ בחניות קרקע למכור להם בתים. שו"ר שהביאו להלכה הגר"פ פרנק זצ"ל (קובץ כרם ציון ח"א סוף תשובה א ד"ה ובכלל). מיהו החזו"א (שביעית סי' כד ס"ק ב-ג) כתב דאפילו גוי אף שאין בו עבודה זרה ממש וגם הוא שומר ז' מצוות מצד הישור, כשאינו ראוי לקבלו לגר תושב הרי הוא באיסור לא תחנם ובאיסור ישיבה וקרינן בחו פן יחטיאו בכפירתם. וכן דעת האור לציון (שביעית מובא ענף ה אות ב) דאין לסמוך על דעת המזבח אדמה כלל.

ה. מכירה לטובת הישראל

ועיי בזכר שמחה (סי' רטו אות ב) שהביא בשם בעל התורת חסד דאין היתר למכור להם בתים בא"י אף במקום פסידא של הישראל כגון במקום שאין שם שום קונה ישראל רק עכו"ם ואם לא ימכור עכו"ם יפסיד, ואף די"ל דלא אסרה התורה כשהישראל עושה לצורכו שלא יפסיד דומיא דאינך דרשות דדרשנין מלא תחנם דקי"ל דלטובת הישראל שרי, מ"מ מני"ל לומר כן ולהקל בלא ראייה. ושוב הוכיח שגם בכח"ג אסור. וכן נקט החזו"א (שביעית סי' כד ס"ק ד). [אלא דעיי"ש בזכר שמחה (אות ו) שכתב שיש היתר ליתן לעכו"ם חנייה בקרקע בא"י שעושה זה לצורך גדול לטובת ישראל כמו בשביל בנין ביהמ"ק ומפני דרכי שלום בין המלכים שפניהם נחוץ לשעתו ולא בעי"א].

אולם דעת הגר"פ פרנק זצ"ל (כרם ציון ח"א סי' א ד"ה הגאון מקוטנא) שכת' דלעולם י"ל דכשם שבמתנת חנם שרי לטובת הישראל כן ה"ה לענין מתנת חנייה. וכן מבוואר בשו"מ (תני ח"ב ססי' עז ד"ה מה שהקשה) שכתב בענין מכירת חמץ הנמכר אגב קרקע, שאע"פ שאסור למכור חדר לעכו"ם מ"מ אין חשש דלא תחנם דהרי כאן עושה בשביל עצמו וכעין מ"ש הר"ן בשם י"מ לענין שחרר ר"א עבדו להתפלל, ע"כ.

ובשמן המור (רוביניו יו"ד ססי' ד ד"ה באופן דהנה כי כן) כתב שכל שאינו עושים לטובת הישראל למכורה לגוי לא שייך איסור לא תחנם שאם לא נעשה תקנה להצילו ממכשול כל איש הירא את ה' ברוח יברח וימנע מלקנות נחלת שדה וכרם בא"י וכו' ואדרבה ע"י כך אנו נותנים לגוי חניה בקרקע באופן שדוקא ע"י תקינן זה יהיה לישראל חניה בקרקע, עיי"ש. ובדרך זה כתב בישועות מלכו (יו"ד סי' נה רסי' טו).

ועיין בכמהו נפרח (פ"י ד"ה אף במקום שאמרו) דס"ל דשיראל חדר בעיר שכולה עכו"ם ורוצה להעתיק דירתו למקום אחר ויש לו שם בית שיכול למכרה כי הוא מתיירא או שיחזיקו בו וידורו בו בע"כ. וכן פסק האבנ"ז (יו"ד סי' תנח אות יח).

ועיי"ש בכ"פ שאם הוא בעיר רובה ישראל ואנסוהו זוזי ואין שם ישראל שיקנהו אפי' בזול וההיא דאין מוכרין להם בתים נוקמה בדליתא בחדא מהני. וחיליה דיליה מהא דאמרו גיטין (מד). בעכו"ם שאנס ביתו של ישראל ואין בעליו יכול להוציאו לא בד"י ולא בכ"ה מותר ליטול את דמיה וכתוב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם. הרי דהכוי"פ מתייר היכן דליכא קונה ישראל ואם לא ימכור יפסיד לגמרי. והחכ"א (שער' צדק בער משפטן הארץ פ"א אות טו) פוסק כדבריו. וכן נראה דעת המנח"ש (ק"י ח"ב

סי' עא אות א).

האם ראוי לעשות הסכם יששכר וזבולון

אמרינן בסוטה (כ"א ע"א) מאי בוז יבוזו לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כר' יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא, דכי אתא רב דמי אמר הלל ושבנא אחי הוו הלל עסק בתורה שבנא עבד עיסקא לסוף א"ל תא נערוב וליפלוג יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.

ופי' רש"י דשמעון אחי עזריה תנא הוא ולמד תורה ע"י אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיחלוק בזכות למודו של שמעון לכך הוא נקרא ע"ש עזריה אחיו, וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו, והלל עסק בתורה מתוך עוני רב.

והנה בפשטות היה נראה לפרש דכוונת הגמ' למימר דלא אריך למעבד כשמעון אחי עזריה ור' יוחנן שנתנו מתורתן תמורת ממון, אלא כהלל שלמד תורה מתוך הדחק ולא לקח ממון מזולתו.

איברא דבר' ירוחם (ב"ב סוף ח"ה כג.) כתב דהעוסק בתורה קודם שיעסוק יכול להתנות שיעסוק חבירו בסחורה ויטול חלק מלימודו כמו יששכר וזבולון, אבל אחר שעסק כבר ונותן לו חלקו בשביל ממון אינו כלום כדכתיב אם יתן איש את כל הון ביתו וגו', וזה ענין הלל ושבנא כדאיתא בפרק היה נוטל (סוטה כא.). והובאו דבריו בב"י (יו"ד סי' ס"ט רמ"ז ובבבב הבית שם בירש הסימן).

ומבוואר דמפרש דהגמ' אתא לבאר דברי הפס' דאם יתן איש את כל הון וגו' דלא קאי אלא בכח"ג דרוצה להתנות אם הלומד לאחר שכבר למד כהלל ושבנא, ולא בכח"ג דמתנה עימו קודם שיעסוק בתורה כעזריה ובי נשיאה.

ואחר כן מצאתי שכבר עמד בזה הבית הלל [על הש"ע שם ס"ק ב' וז"ל: לכאור' דין זה שכתב בשם ר' ירוחם נגד הגמ' שהתם משמע דשמעון ור' יוחנן לא יפה עשו, והלל ושבנא יפה עשו. ובאמת אדרבה במשנה דזבחים (פ"א מ"ב) מייתי שמעון אחי עזריה, וגם מעשה דר' יוחנן מביאו הגמ' במסכת תענית דף כ"א ע"א וכו'. אלא ודאי הכי פי' של הגמ' מאי בוז יבוזו לו דמשמע שלא יבוז את התורה על זה אמר לא כשמעון אחי עזריה ור' יוחנן שהם ביוזו את התורה, לא כן הוא, עליהם לא נאמר בוז יבוזו לו, אלא כהלל ושבנא הלל עסק בתורה ושבנא עביד עיסקא לסוף אמר לו תא ונערב ונפלוג, אבל בתחילה קודם שעסק בתורה לא אמר לו כלום רק אחר שלמד אמר ליה תא ונפלוג, ע"ז יצאת בת קול ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו, שאסור לעשות כן, אבל שמעון אחי עזריה ור' יוחנן התנו כן מתחילה לכך לא נאמר עליהם בוז יבוזו אדרבה יפה עשו, וזה פי' של הגמ' והוא נכון. עכ"ל.

וברמ"א (יו"ד ריש סי' רמ"א) הביא להל' דברי הר' ירוחם וכתב דיכול האדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו בשכר, אבל עם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו בשביל ממון שיתן לו.

ומצינו לחזו"א [קובץ איגרות ח"א אות מ"ז] דכתב נוסח להסכם יששכר וזבולון ע"פ דברי הרמ"א הנזכרים.

ובהגהות יד שאול [על הש"ע שם] הביא משמיה דקנו היעו"ש שאביו החכם צבי ואם לו שבני הרב מוה"ר יו"ט בן יעוש ז"ל לקחו את המהר"ט להיות לו חלק במסחרם והוא למד.

ומשמיה דהגר"ח מוולאזין מובא בשם תלמידו [עי' שאילתות, הובא בליקוטי עץ החיים על הנפש החיים] ששאלו על קבלת פרס מלימודיו כיששכר וזבולון, והשיב שאם עניו צרה ליתן לאחר חלק מלימודו הוא מראה בעצמו שרוצה ליקח כל השכר לעצמו ולמעט רצון הבורא ית"ש כדי לעשות רק רצונו, אבל צריך שיהיה רק רצונו לעשות רצון הבורא ומינה יתקלס עלילה, ואם מקבל פרס מאחר ובעבור זה יוכל ללמוד כל היום א"כ יעשה רצון הבורא יום שלם, אבל אם לא יקבל פרס ויצטרך לעסוק במשא ומתן א"כ לא יעשה רצון הבורא רק מקצת היום.

ובדרך שיחה [קונטרס מעשה רב] הביא משמיה דהגר"ח קניבסקי משמיה דחזו"א שאמר לת"ח אחד שלא רצה לעשות הסכם יששכר וזבולון משום הפסד השכר, כי צריך לעשות רצון ה' ולא בשביל השכר, ולבסוף עשה לו החזו"א הסכם עם ר' יעקב הלפרין ז"ל.

ובאמת הדברים פשוטים מהא גופא דיששכר עשה ההסכם עם זבולון אחיו, וע"כ דשפיר ראוי לעשות כן.

איברא דיש לציין לדברי הב"י בשר"ת אבקת רוכל [סי' ב'] שכתב וז"ל: ואע"פ שכתבתי דמההיא דהלל ושבנא משמע דאי קודם שעסק זה בתורה התנו לחלק זה במה שירויח

אולם **בפאת השלחן** (הלי אר"י, בית ישראל ס"ק מ) דוחה דברי הכפתור ופרח, וכתב דאין ראה כלל מהירושלמי, דהוא כמ"ש ר"ח כהן בתוס' בע"ז הני"ל, ומיירי בחו"ל אבל באר"י אסור, ומ"ש בעל העיטור על הירושלמי וכן עמא דבר הוא כשיטת הר"י כהן דרך בחו"ל.

אבל **בזכר שמחה** (סי רטו אות ה ועי"ש אות ב) כתב דאין דבריו מוכרחים. ומהא דגיטין שהביא שם אין ראה דהתם שאני דבין כך יש לעכו"ם חנייה בקרקע ואינו אלא כמציל מידם לחוד דעיקר האיסור מבואר ברמב"ם (ע"ז פ"י) שאם לא יהיה להם קרקע ושיבתן ישבת עראי היא. ואף לכפתור ופרח מותר דוקא היכן שאין קונה ישראל אבל אם הישראל רוצה לקנותו בזול והעכו"ם ביוקר איהו נמי מורה דאין היתר כלל למוכרו לעכו"ם, ע"כ. אולם **החזו"א** (שביעית סי' כד סס"ק א) כתב שאין חילוק בין אם כבר יש לעכו"ם קרקע או לא אסור. שו"מ **בדרך אמונה** (שמיטה פ"ד ציון הלכה ס"ק שעה) שכתב בשם הלכות א"י להתיר (קדושת הארץ) וז"ל שאסור למכור קרקע לגוי בא"י אלא עיר ישראל או שהיא עיר ישראל או שהיא עיר ישראל ומוזנות ואין ישראל רוצה ליקח דהוי פקו"מ, ע"כ. [ועי' **תשובות והנהגות** (ח"ד סי' ש) לענין מכירת בנין משרדים לחברת עכו"ם המשקיע באר"י].

והמשיב דבר (שם) כתב שחס ושלום שימכרו את החמץ עם הבית אשר יש החמץ, אפילו לאינו יהודי שאינו עובד עבודה זרה, דהא איסור דאורייתא דלא תחנם, ע"כ. ועי' שם לעשות קנין שכירות במקום מכירה. [ועי' **במ"ב** (שם ס"ק ט) שמבואר שגם שכירות מועיל לענין דין של מכירת חמץ].

-מסקנה דניא-

העולה לדינא, הצריך להפטר מבדיקת חמץ בחדר וכדו' עליו להשכירו לעכו"ם ולא למכרו משום חשש איסור לאו דלא תחנם.

איזה הפסד בכלל דבר האבד המתיר מלאכה בחול המועד

א. איסור מלאכה בחולו של מועד. ב. מלאכת דבר האבד. ג. מניעת רווח. ד. הפסד מועט או מרובה. ה. גדר הפסד.

א. איסור מלאכה בחולו של מועד

אסור לעשות מלאכה בחול המועד ולדעת **הב"י** (סי' תקל) איסור זה מדרבנן, אולם לדעת **הביאור הלכה** (שם ד"ה ומותר) הוא מן התורה ואין להקל בזה אלא אם איכא מקום צורך גדול דבכה"ג ניתן להתייחס אליו כאיסור דרבנן.

ועיין **במ"א** (סי' תקלא ס"ק א) שכתב שאפי' להסבורים שאיסור מלאכה בחוה"מ הוא מדרבנן, עכ"פ עונשו גדול דאמרין בשי"ס סנהדרין (צט) "המחלל את המועדות כאילו עובד ע"ז", וכ"כ **המור וקציעה** (סי' תקלב). [אולם **המחצה"ש** (שם) תמה שאע"פ דרש"י פירש שהיא גמי קאי על חוה"מ, מ"מ אין ראה שהרי ס"ל שחוה"מ אסור מדאורייתא. ועיין **ביד דוד** (סנהדרין שם). **והמ"ב** (שם ס"ק א) הביא דברי המ"א, וציין **בשעה"צ** לדברי המחצה"ש].

ב. מלאכת דבר האבד

אולם כל שהוא משום דבר האבד מותר לעשות עבורו מלאכה אפילו שהיא מעשה אומן, ועי' **במ"ב** (סי' תקמ"א ס"ק לה) שמוכח שבמקום דבר האבד אפי' היכן שאפשר לעשות ע"י שינוי מותר לעשות בלא שינוי. אלא שלא יכונן מלאכתו במועד כמבואר **בשו"ע** (סי' תקלו סעי' א וסי' תקל"ח סעי' א).

ולא רק הפסד ממון ממש התירו, שהרי "שמא יקחנה אחר" בכלל זה [עיין **מו"ק** (יה"ט) **ובתוס'** (ס"ט)]. ועיין **בראב"ד** (וי"ט פ"ז הי"ד) שמתיר לכתוב אגרות שלומים דשמה לא יזדמן לו מוליד הכתב, ופירש **הב"י** (סי' תקמ"ה ד"ה ומ"ש אגרות) דהוי דבר האבד].

ג. מניעת רווח

מיהו מניעת רווח (דהיינו שאין הפסד בקרן) אינו בכלל דבר האבד, ואסור לעשות מלאכה עבור זה, כמ"ש **השו"ע** (סי' תקל"ט סעי' ד) [ועיין **בביאור הלכה** (שם על סעי' ה) שמשמע שדוקא בעשיית מלאכה דאורייתא (כמו מחתך לפי מידה שחייבים עליה בשבת) אסור במקום מניעת רווח, אולם מלאכה דרבנן מותרת. ועיין **בפמ"ג** (סי' תקל"א ס"ק ו וסי' תקלו ס"ק א). וכן מצאתי **בשש"כ** (פס"ז אות ט אות ה) וכל זה אם מוציא חלק מהרווח לשמחת יו"ט חוה"מ, דבר שבלי רווח זה לא היה יכול לעשותו. עי"ש עוד. ועיין **חזו"א** (ס"ט קלה ד"ה רא"ש)].

ד. הפסד מועט או מרובה

והנה דעת **רש"י** (מו"ק ז. ד"ה בכותל גינה וד"ה אבל בכותל חצר) דמלאכת אומן שריא רק במקום "הפסד מרובה", וכן הביא **הב"ח** (רי"ש סי' תקל"א).

ואע"פ **שמהטור והב"י** (שם) לא משמע כן, וכן **המב"ט** (ח"ב סס"ז סד) כתב דלא שני לן בין פסידא רבה לפסידא זוטא, מ"מ **הלבוש** (סי' תקמ אות א) ו**הפמ"ג** (שם א"א ס"ק ז) כתבו כדברי רש"י הני"ל. וכן פסק **המ"ב** (שם ס"ק א) דהיכן דליכא "כל כך" פסידא לא הותר כי אם מעשה הדיוט.

וכן מבואר **בשו"ע** (סי' תקלו סעי' ג) ו**במ"ב** (שם ס"ק לט) שאם אין הפסד "כולי האי" מתירים דבר האבד רק על ידי שינוי [ואע"פ שבס"י תקל"ו (סעי' ד) התירו אף בהפסד מועט, י"ל דשאני התם שאינו עושה מלאכה. וכ"כ **בפמ"ג** (שם ס"ק א)]. מעתה עלינו לבאר מה בכלל הפסד שהתירו מחמתו מלאכת אומן.

ה. גדר הפסד

ולכאורה מצינו סתירה בשי"ס דהנה במו"ק (יב) אמרו זופתין חביתא משום פסידא אע"ג דאיכא טרחא יתירא. ומאי דאמרו (שם ד) ערוגה א' חציה נמוכה וחציה גבוהה לא ידלה מים מין המקום הנמוך למקום גבוה אע"פ שאין בזה אלא טרחא זוטא. וכן קשה מהא דכתב **המ"ב** (סי' תקלו ס"ק יא) דמבואר דטירחא יתירא אסורה אפילו במקום הפסידא [ועי"ש בביה"ל שם], על משי"כ שם (סי' תקלו ס"ק ו) שנקט דמותר אף בכה"ג.

ובאמת כבר עמד בזה **הראב"ד** (הובא בנמק"י שם א. ברי"ף ד"ה אסור) ותיירץ דכל ענין זה נמסר לחכמים והם ראו שלא כל הפנים שווים אלא לפי אבידתו התירו את טרחו וכך שיערו טירחת זפיתת חבית להיות כנגד הפסד יינה.

ולזה הסכים **הרמב"ן** (פסקי חוה"מ ד"ה דבר האבד יפה כוון). ועי"ש (ד"ה וי"ל שמן התורה) שכתב דכל שבני אדם חושבין אותו להפסד וטורחין בו משום כך מותר מן התורה, וחכמים הוסיפו לאסור במקום דאיכא טורח. והביאו **המ"ב** (ביאור הלכה ריש סי' תקל). וכ"כ **הביאור הלכה** (רס"י תקל"ח) שהכל לפי המקום והזמן. וכן הביא **בשש"כ** (פס"ז אות טו והנה גט), וכן דעת **הגר"ק שליט"א** (ספר חוט שני חוה"מ פ"ב אות ב) הביאו דברי **הראב"ד** הני"ל להלכה, ודו"ק. [ועיין עוד **בספר הלכות חוה"מ** (אנגלית, פסקי בעל הבאר משה אות ט)].

זה וזה בעסק התורה של זה שרי ואע"פ שהיה בריוח יותר מכדי פרנסתו, איכא למימר דהיינו דוקא כשהתנו לחלוק זה בריוח זה וזה בעסק תורתו של זה אבל היכא שלא התנו כן אלא שזה נתן לו הכי לזכות בשכר עסק תורתו נראה שאם הוא מרויח כדי פרנסתו אסור לו לקבל דגריעא מקורדום לחפור רבן ובעיני גדול עונו מנשוא שגראה שהוא בזה שוכר עסק התורה שהוא מוכרו בלא צורך פרנסתו, ומטעם זה נראה לי שאפי' במתנים מעיקרא לא הותר אלא למי שאינו מרויח כדי פרנסתו ואם לא יתנה עם זה יצטרך לחזור אחר פרנסתו **ויתבטל מדברי תורה לגמרי**, ולכן הותר לו לתת חצי חלק שכר עסק תורתו לחבירו כדי שיתן לו חצי מה שהוא מרויח, והרי זה דומה לעוסק בתורה חצי היום ועוסק במלאכה חצי היום, אבל אם הוא מרויח כדי פרנסתו אסור להתנות ואם התנה הרי הוא בכלל בזה דבר ה' כאמרן.

וכן יש ללמוד ממה שפי' רש"י גבי הלל ושבנא הלל עסק בתורה מתוך עוני רב כדמפרש במס' יומא, ומה לו להודיענו אם עסק בתורה מתוך עוני או אם לא היה מתוך עוני, אלא מטעמא דאמרן הוצרך להודיענו כן שאם היה מרויח כדי פרנסתו היה אסור להתנות כן ועון גדול היה בדבר והיאך היה עולה בדעת לומר תא ניפליג לכך הוצרך להודיענו שהיה עני ולכן היה מותר להתנות כן מועיקרא.

אולם דבריו צע"ג דא"כ תקשי מיששכר גופא הכי עביד הסכם זה עם זבולון, דדוחק לומד דישישכר לא היה לו אפשרות לפרנס את עצמו אא"כ היה מתבטל מן התורה לגמרי.

[נכתב ע"י הרב ש.פ. שליט"א]

פניני מוסר

ענין ד' פרשיות

עבודת התשובה בחודש אדר

כתב בקונטרס בעניני ימי הפורים (להג"ר חנוך קרלנשטיין) בשם החידושי הר"ם שעפ"י דרך העבודה יש קשר המקשר בין כל ד' הפרשיות, ומשום שד' הפרשיות הם סדר עבודה לכל איש ישראל בכל שנה ושנה בחודש אדר.

והנה שם לבאר באופן אחר, ואלו דבריו "דהנה מובא בשם קדמונים ז"ל דחודש אדר הוא זמן של תשובה, כמו חודש אלול, וב' חודשים אלו הם בסוף השנה... ואי' עוד בשם קדמונים ז"ל רמז על זה מהפסוק (בראשית מג, ז) "לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמיים", דהנה "לולא" הוא אותיות אל"ל, ונרמז בזה, דאם בחודש אלול התמהמהנו ולא עשינו תשובה, אזי "עתה שבנו" יכולין לשוב עכשיו, "זה בחודש ז"ה שהוא בני"ב, וזהו רמז על חודש אדר שהוא חודש שנים עשר... וכן הרי אמרו חז"ל במדרש רבה (בראשית פכ"א) "אין ועתה אלא לשון תשובה" וזהו הרמז "עתה שבנו"...

ומעתה י"ל דבחודש אדר שהוא זמן תשובה סידרו לנו חז"ל סדר ד' פרשיות אשר יש בהם רמז והדרכה בדרך עבודת התשובה. דהנה יסוד עבודת התשובה הוא להכיר את חסרונות עצמנו... כי אם אין האדם מכיר עצמו ומרמה את עצמו כאילו הוא שלם אזי לא יעשה לעולם תשובה... דענין **מחצית השקל וקריאת פרשת שקלים הוא כדי שיידיע האדם שתמיד הוא רק "חציו"**, ושיש לו עוד הרבה חסרונות שצריך לתקן ולהשלים, וזהו ההכנה הראשונה לתשובה. **ולאחר מכן הוא קריאת פרשת זכור ומחייית עמלק**, והכוונה בזה היא לא רק על עמלק אלא על ביטול הרע שיש בקרבו של כל אדם...

ואכן גם לאחר שהאדם מבער את הרע ומבטל את השפעת היצירה"ר על לבו, מ"מ הרי הרע והעבירות שכבר עשה בעבר הרי טמאו את גופו ומה שנטמא כבר טמא... ולכן צריך לקרוא **פרשת "פרה אדומה"**, כי ע"י קריאת פרשה זו אנו מעוררים את כח הטהרה של פרה אדומה... ואחרי ביעור הרע וטהרת הגוף אז הוא הזמן של **פרשת החודש, אשר יסוד ענין פרשה זו הוא "החודש הזה לכם" מלשון התחדשות**... וזהו יסוד ענין קריאת פרשת החודש, להתחיל תנופה חדשה בלימוד התורה ועבודת ה'". יעזרנו ה' לעבוד כראוי עבודה זו, ולהגיע לחודש ניסן הבעל"ט מתוך התחדשות והכנה לחג הפסח.

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

העלון נתרם בעילום שם
להצלחת התורם ומשפחתו
בכל הענינים

לע"נ
מרת שרה פינגל ע"ה
בת הרב שלמה יצחק שליט"א